

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2005-2006

16november 2005

BELEIDSBRIEF

Economie en Ondernemerschap

Beleidsprioriteiten 2005-2006

ingediend door mevrouw Fientje Moerman,
vice-minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap,
Innovatie en Buitenlandse Handel

INHOUD

	Blz.
1. Context.....	4
1.1. Macro-economische analyse.....	4
1.2. Beleidsbenadering	5
1.3. Administratieve vereenvoudiging	6
1.3.1. Het Vlaams Agentschap Ondernemen	7
1.3.2. Virtueel portaal.....	7
1.3.3. Subsidiedatabank.....	7
1.4. Maatschappelijke context.....	8
1.5. Europese strategische richtsnoeren	8
1.5.1. Cohesiebeleid.....	8
1.5.2. Herziening van de regionale steunkaarten	9
2. Vlaanderen als competitieve investeringsregio	10
2.1. Ruimte om te ondernemen	10
2.1.1. Initiatieven voor een voldoende aanbod aan bedrijventerreinen	11
2.1.2. Snelle en kwaliteitsvolle ontwikkeling van bedrijventerreinen	11
2.1.3. Aanpak van verouderde bedrijventerreinen en brownfields.....	13
2.1.4. Bedrijfshuisvestingsmogelijkheden buiten bedrijventerreinen	13
2.2. Streekontwikkelingsbeleid.....	14
2.2.1. Lokale initiatieven	14
2.2.2. Ondernemingsvriendelijke gemeente.....	15
2.2.3. Europese hefboomen inzake streekontwikkeling.....	15
3. Competitief ondernemen	16
3.1. Sensibiliseren.....	16
3.2. Advies en begeleiding	17
3.3. Ondersteuning	18
3.3.1. Evaluatie van de cheque-instrumenten.....	18
3.3.2. Ondernemerschapportefeuille.....	19
3.3.3. Groeipremie.....	19
3.3.4. Ecologiepremie	20
3.3.5. Strategische investeringssteun	21
3.3.6. Strategische opleidingssteun	21
3.4. Financiering.....	21
3.4.1. Vriendenlening	22
3.4.2. BAN Vlaanderen.....	22

3.4.3. Vlaams Innovatiefonds (VINNOF)	23
3.4.4. Waarborgregeling	23
3.4.5. ARKimedea.....	24
3.4.6. NRC-Fonds.....	24
3.4.7. Geïntegreerde financiering	25

1. Context

1.1. Macro-economische analyse

Volgens een eerste raming door de Administratie Planning en Statistiek (APS)¹ bedroeg het groeipercentage van Vlaanderen 2,8% in 2004 (1,3% in 2003). Met een bruto binnenlands product per hoofd van 26.909,8 euro scoort Vlaanderen erg goed in 2003². Zowel de EU, als onze rechtstreekse buurlanden en de andere Belgische regio's produceren een minder grote welvaart (Bron: VRIND 2004/2005).

Het aantal buitenlandse investeringsprojecten in Vlaanderen is in 2004 voor de eerste maal sinds 2000 opnieuw toegenomen:

- 152 aangekondigde investeringsprojecten; dat is twintig meer dan in 2003
- een stijging van het aantal jobs van 2.761 in 2003 tot 2.949 in 2004

Met 1,13 miljard euro lag het investeringsbedrag echter nog wel lager dan de 1,27 miljard die in 2003 werden geïnvesteerd. Volgens de Unctad, de VN-Conferentie voor Handel en Ontwikkeling, zijn België en Luxemburg de absolute koplopers in het aantrekken van buitenlandse investeringen. België is ook één van de weinige EU-landen met al jaren op rij een begroting in evenwicht en een dalende schuldgraad.

De Ernst & Young Barometer van de Belgische attractiviteit 2005 stelt dat “onderzoek en ontwikkeling” door de internationale bedrijfsleiders bij de Belgische troeven wordt gerangschikt daar waar het vorig jaar nog als een handicap werd ervaren. Wanneer naar de attractiviteit van België gepeild wordt, blijken de top drie van troeven respectievelijk de kwaliteit van het leven, de kwaliteit van de arbeidsmarkt en de telecommunicatie-infrastructuur. De stabiliteit van het sociale klimaat en de transport- en logistieke infrastructuur vervolledigen de top 5.

Volgens het World Economic Forum (WEF) geeft België meer uit aan onderzoek en ontwikkeling dan het Europese gemiddelde en is de armoedegrade de laagste van heel de EU. In september 2005 publiceerde het WEF het Global Competitiveness Report 2005-2006. Het WEF baseert zijn rangschikking van 117 landen op de macro-economische cijfers, de kwaliteit van de overheidsinstellingen en de aanwezige technologie. Volgens dit rapport bekleedt België in 2005 qua concurrentiepositie de 31ste plaats (25ste plaats in 2004). In het Global Competitiveness Report 2005-2006 zijn de uitdagingen voor België een billijk niveau van belastingen, een efficiënte overheidsregulering, flexibele loonvorming en een correcte aanwerving en ontslag van werknemers.

Bovendien handhaven de aanvragen van investeringssteun zich op een hoog niveau (groeipremie voor KMO's en strategische steun voor grote ondernemingen) en vertonen de ecologie-investeringen (in milieuvriendelijke zowel als in energiebesparende technologieën) zelfs een scherpe stijging. De Vlaamse investeringsquote is de hoogste van de buurlanden en voornaamste handelspartners.

¹ Recentere gegevens over Vlaanderen kunnen nog niet worden vrijgegeven.

² Dit zijn de cijfers na correctie voor pendelbewegingen van en naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De Belgische arbeidsproductiviteit handhaaft zich, volgens de OESO-statistieken, wereldwijd op de tweede plaats, na de Verenigde Staten, maar met 10 % voorsprong op de overige landen.

Op middellange termijn toont het enorme succes van de opleidings- en Adviescheques aan dat Vlaamse ondernemingen investeren in de professionalisering van hun bedrijfsvoering, wat hun concurrentiepositie zal versterken.

1.2. Beleidsbenadering

Vlaanderen opteert resoluut voor het beleidspad dat Europa gekozen heeft. Zeer recent nog stelde Günter Verheugen, Europees Commissaris voor Ondernemen en Industrie, in zijn visienota dat industrie een vitale rol te vervullen heeft in de vrijwaring van de welvaart in Europa. Hij wijst er echter op dat de overheid met subsidies en protectionisme geen nieuwe jobs kan creëren maar dat de overheid daarentegen het juiste kader moet scheppen waarin de industrie kan groeien. Deze visie impliceert horizontale beleidsmaatregelen in plaats van het vroegere regionale of sectorbeleid. Een gericht sectorbeleid is in het verleden niet steeds de beste benadering gebleken om de competitiviteit van de sectoren te vrijwaren. De selectiviteit van dergelijk beleid noodzaakt tot opportuiniteitskeuzes en dus een attributie van beleidsmiddelen die niet noodzakelijk overeenstemt met de allocatie die het marktmechanisme zou tot stand brengen. Dit leidt onvermijdelijk tot een verstoring van de mededingingsvoorwaarden. Bovendien is een sectorbeleid per definitie een structuurbeleid op lange termijn. Het gevaar is dus reëel dat het doorkruist wordt door de snel wijzigende marktomstandigheden.

Dit illustreert perfect de nieuwe invulling die het industriebeleid krijgt. Eerder dan een beleid dat gericht is op “picking the winners”, is het de bedoeling om een flankerend beleid te voeren, waarin de ondernemingen marktgedreven hun mededingingspositie kunnen aanscherpen. Binnen dit kader kan de Vlaamse overheid, vraaggestuurd en met de inzet van horizontale beleidsinstrumenten, gerichte impulsen geven.

De rol van de overheid bestaat erin om een gunstig kader te scheppen waarin de ondernemingen hun activiteit kunnen ontwikkelen en dat bijdraagt tot een verhoogde competitiviteit en productiviteit. Deze randvoorwaarden zijn innovatie en de ontwikkeling van een duurzame kenniseconomie. De Vlaamse Regering keurde in deze optiek het beleidskader goed voor de competentiepolen en de strategische onderzoekscentra. Het komt tegemoet aan de nood aan vraaggedreven kennisokkels voor de belangrijke Vlaamse bedrijfssegmenten, zonder cumul noch concurrentie te veroorzaken met bestaande initiatieven en zonder zware structuren in het leven te roepen. Centraal staat het concept van “open innovatie” waarbij wordt gestreefd naar effectieve samenwerking en interactie tussen de meest relevante actoren uit het bedrijfsleven en de kennisinstellingen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen competentiepolen, gericht op actieve kennisdiffusie in combinatie met collectief onderzoek voor een cluster van bedrijven, en strategische onderzoekscentra, actief in de ontwikkeling van geavanceerd basisonderzoek van internationale betekenis.

Daarnaast neemt Vlaanderen ook op eigen initiatief diverse acties op korte, middellange en lange termijn om haar concurrentiepositie in de wereld te verbeteren.

In september 2005 werd in het kader van de ARKImedes-regeling in een tijdspanne van vijf dagen € 110 miljoen opgehaald bij particuliere beleggers. De fondsen die de investeringen gaan uitvoeren, de zogenaamde Arkiv's, leggen daar zelf nog een minstens € 110 miljoen bij. Op deze manier wordt de toegang tot de risicokapitaalmarkt voor KMO's in Vlaanderen vergemakkelijkt, wat moet leiden tot een verhoogde investeringsintensiteit.

Op lange termijn tenslotte doet Vlaanderen grote inspanningen om innovatie verder aan te moedigen (innovatiesamenwerkingsverbanden, Methusalem en Odysseus)³.

Het concrete actieplan van de Vlaamse overheid om het concurrentievermogen van Vlaanderen te verstevigen, is terug te vinden in de Septembeerklaring, waarin staat dat de Vlaamse Regering de economische slagkracht van Vlaanderen prioritair wil versterken. Gegeven de huidige Vlaamse bevoegdheden wenst de Vlaamse Regering maatregelen te nemen en resultaten te boeken op vijf duidelijk afgebakende domeinen die op een beslissende wijze de toekomstige economische slagkracht van Vlaanderen bepalen :

1. Het ondernemerschap en de bedrijfsinvesteringen bevorderen.
2. Onze economie sneller en diepgaander vernieuwen.
3. De logistieke troeven die samengaan met onze geografische ligging beter uitbuiten.
4. Meer en betere kansen geven aan alle talenten.
5. De werkzaamheid verhogen door een betere werking van de arbeidsmarkt.

Ook zijn er een aantal federale initiatieven die de Vlaamse productiviteit ten goede komen, zoals de lastenverlaging op ploegenarbeid⁴, de notionele interest⁵ en de vrijstelling van de helft van de patronale lasten voor onderzoeksinstellingen, universiteiten en ondernemingen die onderzoekers inzetten.

1.3. Administratieve vereenvoudiging

Een betere toegankelijkheid van de overheid en een beter inzicht in wat de Vlaamse overheid te bieden heeft, impliceert vereenvoudiging, in de eerste plaats administratieve vereenvoudiging voor alle betrokkenen. Deze vereenvoudiging wordt nagestreefd via het Vlaamse Agentschap Ondernemen, zowel op een fysieke als een virtuele manier, alsook door het ter beschikking stellen van een subsidiedatabank.

³ Voor meer info hierover zie beleidsbrief 2006 Wetenschap en Innovatie.

⁴ Sinds 1 juli is een lastenverlaging van 2,5% op ploegenarbeid ingevoerd. Deze lastenverlaging zal in 2006 worden opgetrokken worden tot 5,63 % van het referentieloon om dit doel te bereiken. Binnen eenzelfde filosofie zal de inspanning in 2007 worden verhoogd tot maximaal 10,7%, mits er tussen de sociale partners in de industrie een sociaal akkoord wordt gesloten met een even groot effect. Deze maatregel werkt rechtstreeks in op de loonkost. Volgens het planbureau blijft deze één van de belangrijkste parameters om buitenlandse investeerders aan te trekken of te verankeren.

⁵ De notionele interest biedt ondernemingen de mogelijkheid om de eigen middelen die zij in hun vennootschap investeren en de interestkost fiscaal af te trekken, zoals dat vandaag het geval is voor leningen. Hiermee zijn we het enige land in Europa dat dit mogelijk maakt. Dit zal een belangrijke stimulans betekenen voor het investeringsgedrag.

1.3.1. Het Vlaams Agentschap Ondernemen

Een betere toegankelijkheid tot de overheid en een beter inzicht in wat de diverse overheidsmaatregelen impliceert in de eerste plaats vereenvoudiging voor alle betrokkenen. Deze vereenvoudiging wordt nagestreefd via het Vlaamse Agentschap Ondernemen, zowel op een fysieke als een virtuele manier, alsook door het ter beschikking stellen van een overzicht van alle mogelijke subsidies.

Voor de verdere uitwerking van de visienota werd een taskforce opgericht. Het Vlaams Agentschap Ondernemen dient op 1 januari 2006 operationeel te zijn. Binnen VLAO zullen de taken van bedrijfsbegeleiding van de huidige Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappijen (GOM's) en het Vlaams Instituut voor het Zelfstandig Ondernemen (VIZO) worden overgenomen.

1.3.2. Virtueel portaal

Parallel en complementair aan het Vlaams Agentschap Ondernemen wordt een virtueel portaal uitgebouwd, gecoördineerd door het departement Economie, Wetenschap en Innovatie. Ook voor het virtuele loket wordt het principe van “single access, multiple back office” gehanteerd.

Het is de ambitie dat de federale en gewestelijke overheden een uniforme thematische navigatiestructuur en een wegwijzer naar elkaars informatie zullen aanbieden, zodat de ondernemer op een éénduidige manier overheidsinformatie kan consulteren. Aansluiting zal gezocht worden bij de Kruispuntbank voor Ondernemingen (KBO).

1.3.3. Subsidiedatabank

De verschillende beleidsniveaus –Vlaams, federaal, Europees– bieden een brede waaier van steunmaatregelen aan bedrijven. Bij gebrek aan een geïntegreerd overzicht is het voor de ondernemers een zware opgave om de steunmaatregelen te vinden die voor hen van toepassing zijn. Willen zij nagaan of zij al dan niet voor subsidiëring in aanmerking komen, dan zijn zij genoodzaakt om op de websites van de verschillende overheden, de toepassingsvoorschriften maatregel per maatregel te overlopen. Een verkenning van het subsidielandschap is een tijdrovend of – indien de hulp van gespecialiseerde adviseurs wordt ingeroepen – kostelijk proces.

Met de creatie van een interactieve subsidiedatabank zullen de ondernemers (in spe), na het ingeven van enkele identificatiegegevens, een overzicht krijgen van de steunmaatregelen waarvoor zij in aanmerking komen. De aangeboden selectie zal het Vlaamse aanbod overstijgen: de ondernemers zijn geïnteresseerd in elke steunmaatregel, ongeacht of zijn origine gemeentelijk, provinciaal, gewestelijk, federaal of Europees is. Deze subsidiewijzer zal worden gelinkt aan het virtueel portaal.

In een volgende fase zal daarom de koppeling kunnen worden gemaakt met de ondernemingsfoto. De bedrijfsinformatie die deze omvat, dankzij een identificatie aan de

hand van het ondernemingsnummer en een link met de Kruispuntbank voor Ondernemingen – de NACE-activiteitencode, de juridische vorm, de ligging van de vestigingen, de leeftijd, de balans en de jaarrekening, de tewerkstellingsgegevens – wordt dan aangewend om de subsidiewijzer te sturen. Zo zullen de ondernemers een automatisch door het systeem gegenereerde selectie van relevante steunmaatregelen aangeboden krijgen.

1.4. Maatschappelijke context

Een evenwicht tussen het economische draagvlak, de sociale inclusie en de kwaliteit van het leven is essentieel voor de competitiviteit van een regio, vandaar ook dat Vlaanderen op vlak van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) een koploper wil zijn. Vanuit het beleidsdomein Economie zal worden onderzocht of en in welke mate een versterkende samenwerking tot stand kan worden gebracht met het digitaal Kenniscentrum MVO en welke stappen we kunnen nemen om de verschillende initiatieven rond sensibilisatie beter op elkaar af te stemmen.

Daarnaast loopt een evaluatie van de bestaande economische beleidsinstrumenten die de focus op het maatschappelijk verantwoord ondernemen onderzoekt. De nodige bijstellingen zullen worden doorgevoerd aan het bestaande economisch beleidsinstrumentarium, zodat het MVO als generiek aandachtspunt wordt geïmplementeerd.

MVO zal ook een belangrijk deel uitmaken van de beleidsbrief Internationaal Ondernemen.

1.5. Europese strategische richtsnoeren

1.5.1. Cohesiebeleid⁶

In februari 2004 maakte de Europese Commissie (hierna ‘Commissie’) haar voorstellen bekend inzake de structuur en omvang van de Europese bestedingen in de periode 2007 – 2013 en meer specifiek inzake de hervorming van het Cohesiebeleid dat een belangrijke rubriek vormt binnen dit budgettair kader. Deze laatste voorstellen werden in juli 2004 aangevuld met de ontwerpverordeningen inzake de toekomstige werking van de Europese Structuurfondsen na 2006.

Deze voorstellen hielden o.m. een strategische benadering in, op het vlak van voorbereiding en goedkeuring, in 3 fasen:

- goedkeuring van de nieuwe Verordeningen inzake de Europese Structuurfondsen;
- goedkeuring van “Strategische richtsnoeren” waarin de Europese prioriteiten en doelstellingen van het cohesiebeleid worden aangegeven, in synergie met de Lissabon- en Göteborgdoelstellingen, de Globale Economische richtsnoeren en de Europese Werkgelegenheidsstrategie;

⁶ Het "Cohesiebeleid" is het beleid dat door de Europese Unie wordt gevoerd om de economische convergentie tussen de Europese regio's te verhogen. Het voornaamste instrument hiervoor zijn de structuurfondsen.

- opstelling door de lidstaten – in overeenstemming met de Strategische Richtsnoeren – van een “Nationaal Strategisch Referentiekader”. Dit beleidsdocument dient betrekking te hebben op de gekozen ontwikkelingsstrategie, thematische prioriteiten en in aanmerking komende regio's, en zal het kader vormen voor het opstellen van operationele programma's.

Binnen de Vlaamse Regering werd dit gecoördineerd door de Vlaamse minister bevoegd voor buitenlands beleid.

Met het uitstel van de onderhandelingen inzake de financiële perspectieven, zal de goedkeuring van de “Strategische richtsnoeren” waarschijnlijk in 2006 kunnen gebeuren. De goedkeuring van de nieuwe Verordening inzake de Europese Structuurfondsen zal mogelijks nog in 2005 gebeuren. Vanuit Vlaanderen zullen, in het domein economie, de stappen worden genomen om het ‘Nationaal Strategisch Referentiekader’ op te stellen.

Eind mei 2005 werd door de Commissie reeds een ontwerp van “Strategische Richtsnoeren” bekend gemaakt, waarin 3 prioriteiten voor het toekomstig Cohesiebeleid worden vooropgezet:

- 1) Uitbouw van Europa en zijn regio's tot een meer attractieve plaats om te investeren en te werken (uitbreiding van transportinfrastructuur, bevorderen van de bijdrage van milieu tot groei en werkgelegenheid, gebruik van energiebronnen en behoud van gezonde arbeidskrachten);
- 2) Bevorderen van kennis en innovatie met de bedoeling groei te creëren (bevorderen van investeringen in onderzoek & technologische ontwikkeling, stimuleren van innovatie en ondernemerschap, bevorderen van de informatiemaatschappij en verbeteren van de toegang tot kapitaal);
- 3) Meer en betere tewerkstelling;

Daarnaast wordt het belang onderstreept van het bevorderen van de territoriale cohesie (stedelijke ontwikkeling, economische diversificatie in rurale gebieden) en samenwerking (op grensoverschrijdend, transnationaal en interregionaal vlak).

Binnen dit algemeen kader zal door Vlaanderen prioriteit worden verleend aan het stimuleren van innovatie en de kenniseconomie, het bevorderen van ondernemerschap, het verbeteren van de economische omgevingsfactoren en het bevorderen van de stedelijke ontwikkeling.

1.5.2. Herziening van de regionale steunkaarten

De Europese Commissie wil - in overeenstemming met de strategische beleidskeuze naar 'less and better state aid' - meer aandacht besteden aan de heroriëntering van de regionale steun naar horizontale maatregelen, ondermeer inzake KMO, opleiding, ecologie, O&O, innovatie, risicokapitaal, ... Van deze maatregelen kunnen in principe alle ondernemingen genieten, zonder regionale beperkingen.

Niettemin laar de Commissie nu de lidstaten de mogelijkheid om een beperkte regionale steunkaart op te stellen, gebaseerd op de indicatoren die de Commissie heeft vastgesteld.

Alhoewel de Vlaamse regering de eerste voorstellen van de Commissie - een bijna volledige afschaffing van de regionale ontwikkelingsgebieden in de "oude" EU-15 lidstaten – heeft ondersteund, is ze genooddaakt mee te stappen in de voorgestelde richting. Ze zal eveneens

een ontwerp van regionale steunkaart voorbereiden, teneinde op gelijke voet met de andere regio's te concurreren.

2. Vlaanderen als competitieve investeringsregio

Dit hoofdstuk van de beleidsbrief bestaat uit twee delen, namelijk ruimte om te ondernemen en het streekontwikkelingsbeleid.

2.1. Ruimte om te ondernemen

Voldoende en kwaliteitsvolle ruimte om te ondernemen is een essentieel onderdeel van een goed investeringsklimaat. Bedrijven maken immers rationele vestigingsbeslissingen. Een aanbod aan voldoende economische locaties die aan de eisen van bedrijven voldoen, zal leiden tot het uitstellen en verplaatsen van investeringen. Ruimte is echter een schaarse productiefactor in Vlaanderen waar zorgvuldig mee moet worden omgesprongen. Het creëren van ruimte om te ondernemen vormt één van de grote economische uitdagingen.

Teneinde een voldoende aanbod van bedrijventerreinen te garanderen, is de afstemming van de ruimtevraag op het aanbod van essentieel belang. We moeten zorgen voor een IJzeren Voorraad van zowel bouwrijpe als bestemde bedrijventerreinen.

Het ruimtelijk-economisch beleid kent vele raakvlakken met andere beleidsdomeinen. Het zorgen voor de nodige bestemmingswijzigingen waardoor er ruimte voor economische activiteiten wordt voorzien, is een taak voor het beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, met een noodzakelijke input vanuit het beleidsdomein Economie. Eenmaal een terrein bestemd, kan het beleidsdomein Economie haar rol spelen door te zorgen voor een snelle en kwaliteitsvolle ontwikkeling van deze terreinen.

Meer en meer zal de focus worden gelegd op het aanpakken van verouderde en verlaten terreinen. Veel van deze terreinen dienen te worden gesaneerd. Dit is een bevoegdheid van het beleidsdomein Leefmilieu. Het beleidsdomein Economie heeft als taak stimuli te voorzien voor de herontwikkeling en terug op de markt brengen van verouderde en vervuilde terreinen.

Bovendien is het een kerntaak om de veroudering van bedrijventerreinen te voorkomen. Verduurzaming dient te worden nagestreefd zowel bij de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen als op bestaande terreinen. De verduurzaming van bedrijventerreinen heeft dan ook een horizontale werking doorheen de gehele levensloop van een bedrijventerrein.

Er is nood aan een proactief beleid voor bedrijventerreinen met unieke potenties of in functie van het aantrekken van welbepaalde strategische investeerders. Een strategie voor het aantrekken van buitenlandse investeringen zal uitgewerkt worden in de Taskforce Buitenlandse Investerings.

2.1.1. Initiatieven voor een voldoende aanbod aan bedrijventerreinen

Het principe van de IJzeren Voorraad houdt in dat er op elk tijdstip een aanbod van bouwrijpe terreinen moet zijn dat beantwoordt aan de verwachte vraag van de volgende drie jaren. Omdat het drie jaar duurt om een bestemd bedrijventerrein bouwrijp te maken dient te worden voorzien in een gelijkaardige reserve van bestemde maar nog niet bouwrijp gemaakte terreinen.

Belangrijk is dat deze IJzeren Voorraad gekoppeld wordt aan de verschillende types van bedrijventerreinen. In het huidige Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen wordt gebruik gemaakt van een bepaalde typologie van bedrijventerreinen die niet meer overeenstemt met de realiteit. In het kader van de opmaak van het nieuwe Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen is het aangewezen dat vanuit Economie hieromtrent een nieuwe input wordt geleverd. De nieuwe differentiatie kan gebaseerd worden op de locatievoorkeuren van de bedrijven en op de kwaliteitsdifferentiatie van bedrijventerreinen.

Het uiteindelijke doel is om te komen tot een monitoringmodel voor het op elkaar afstemmen van de vraag naar en het aanbod van bedrijventerreinen. Om tot voldoende locatievoorstellen te komen zal zowel een top-down als een bottom-up benadering gevolgd worden.

Een voorbeeld van de top-down benadering is de visie die ontwikkeld wordt in het kader van het START-project⁷ van de Vlaamse Regering. In 2005 werd voor het Vlaams stedelijk gebied rond Brussel en de luchthavenregio immers een onderzoek gestart naar de vraag aan bijkomende ruimte en de best mogelijke invulling ervan. Aan dit initiatief zal in 2006 worden verder gewerkt.

Ook wat het havenbeleid betreft, werden er geïntegreerde strategische plannen opgemaakt voor elke zeehaven afzonderlijk. Bovendien werd recentelijk een kader geschapen voor een zeehavenbeleid op lange termijn. De volgende stap is het onderzoeken van de mogelijkheden om de ankerthema's voor het zeehavenbeleid te concretiseren. Tevens is het belangrijk dat wordt deelgenomen aan de beleidsdomeinoverschrijdende afstemming en monitoring van initiatieven.

Wat de bottom-up aanpak betreft, worden adviesvragen voorgelegd aan de Regionaal Sociaal-Economische Overlegcomité's (RESOC's). Zo wordt op een gestructureerde wijze een inschatting bekomen van de ruimtebehoefte op subregionaal niveau.

2.1.2. Snelle en kwaliteitsvolle ontwikkeling van bedrijventerreinen

Met het oog op een snelle en kwaliteitsvolle ontwikkeling van bedrijventerreinen werden in het verleden al een aantal instrumenten uitgewerkt, maar deze zijn aan evaluatie toe.

Voor gesubsidieerde terreinen wordt een kwaliteitsvolle aanleg gegarandeerd door het opleggen van een aantal kwaliteitseisen. Zo voorziet het Besluit van de Vlaamse regering

⁷ START: Strategisch Actieplan voor de Reconvertie en Teverkstelling in de luchthavenregio van Zaventem

houdende subsidiëring van bedrijventerreinen, wetenschapsparken en bedrijfsgebouwen van vijf september 2003 dat een inrichtingsplan, uitgifte- en terreinbeheersplan moet worden opgemaakt. Hierdoor wordt een duurzaam beheer nagestreefd en wordt vermeden dat terreinen vroegtijdig verouderen.

Dit huidige subsidiebesluit is van kracht tot eind 2006. De nodige voorbereidingen voor de opmaak van een nieuwe regeling werden reeds gestart. Zo werden de betrokken actoren door middel van een enquête bevraagd over de uitdagingen en de mogelijke projecten voor de ontwikkeling van terreinen. In 2006 wordt dit proces gefinaliseerd.

Het juridisch instrumentarium voor een snelle en kwaliteitsvolle aanleg van bedrijventerreinen zal aan een evaluatie onderworpen worden.

Naast de bepalingen van het subsidiebesluit worden er specifieke initiatieven genomen om de duurzaamheid van bedrijventerreinen te verbeteren. In 2006 zal een kwalitatief hoogstaand terrein geselecteerd worden dat als voorbeeldterrein moet dienen voor ontwikkelaars. Dit najaar werd hiervoor reeds een projectoproep gelanceerd (het zogenaamde 'Topproject'). Het terrein zal moeten beantwoorden aan de principes van duurzaam beheer uit de handleiding voor de aanleg en het beheer van bedrijventerreinen. Tevens werd via de RESOC's een projectoproep georganiseerd om samenwerking tussen bedrijven op bedrijventerreinen te stimuleren.

In 2006 zal er extra worden geïnvesteerd in bedrijventerreinen, bedrijventra en wetenschapsparken. Deze bijkomende middelen zullen ondermeer worden ingezet voor de kwaliteitsverbetering van de bestaande bedrijventerreinen. Ook zal een belangrijk deel vloeien naar de brownfieldproblematiek, waarbij de nadruk zal gelegd worden op regiogebonden knelpunten. Subsidiëring van studie- en personeelskosten zal vermeden worden aangezien deze via andere subsidiekanalen kunnen worden ondersteund.

Opdat knelpuntterreinen op een doeltreffende wijze zouden worden aangepakt, zullen de diverse planningsprocessen verder opgevolgd worden. Uit de praktijk blijkt dat nadat concrete locaties in een planningsproces zijn opgenomen, er nog heel wat vragen moeten worden beantwoord vooraleer een ontwikkelaar van start kan gaan met het bouwrijp maken van een terrein. Dit komt onder meer door de toenemende complexiteit van de voorbereidende processen. Vandaar dat vanuit het beleidsdomein Economie initiatieven worden genomen om het plannings- en ontwikkelingsproces vooruit te helpen.

Aangezien het op te richten Vlaams Agentschap Ondernemen (VLAO) permanent ondernemingen zal adviseren over ondermeer beschikbare terreinen, gebouwen en bedrijfsinfrastructuur moet het VLAO instaan voor het beheer van een geïntegreerde ruimtelijke-economische databank. Het is belangrijk dat bijvoorbeeld potentiële investeerders op een toegankelijke manier een juist beeld kunnen verkrijgen van het actuele aanbod aan bedrijventerreinen. Hiertoe dient VLAO voort te bouwen op de GIS-inventaris (Geografisch Informatiesysteem) bedrijventerreinen van de GOM's. Voor het gebruik en de actualisatie van de gegevens zal een protocol worden uitgewerkt tussen het VLAO en de provincies.

2.1.3. Aanpak van verouderde bedrijventerreinen en brownfields

De structurele aanpak van de verouderde bedrijventerreinen en brownfields kadert in een optimale benutting van de schaarse ruimte in Vlaanderen.

In het huidige subsidiebesluit is er reeds de mogelijkheid om de heraanleg (na sanering) van terreinen te subsidiëren en dit aan een hoger percentage dan de aanleg van een volledig nieuw terrein. Op deze manier wordt de heraanleg van terreinen gestimuleerd. Het nieuwe subsidiebesluit zal blijvend aandacht hebben voor de heraanleg van verouderde of verlaten terreinen.

Herstructureringsprojecten van verouderde bedrijventerreinen en brownfields zullen gestimuleerd worden. Via een tussenkomst in de studie- en proceskosten wordt immers de drempel verlaagd om de eerste fase van de herinrichting van bedrijventerreinen aan te vatten. Dankzij het eerste studiewerk kan een projectpromotor zicht krijgen op de financiële, juridische, technische en organisatorische haalbaarheid van het herstructureringsproject. In de regio's die kunnen beschikken over Europese financieringskanalen worden gelijkaardige projecten met Europese middelen gefinancierd.

Om een goed beeld te krijgen van de problematiek van de bodemvervuiling op bedrijventerreinen werden reeds de eerste stappen gezet om de eerder vermelde GIS-inventaris van bedrijventerreinen uit te breiden met de informatie die de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) kan aanleveren over de percelen die als bedrijventerrein zijn bestemd. Op deze manier wordt inzicht verkregen over de mogelijke aanwezigheid van bodemvervuiling op bedrijventerreinen. Deze koppeling van gegevens zal in 2006 verder worden uitgewerkt.

2.1.4. Bedrijfshuisvestingsmogelijkheden buiten bedrijventerreinen

Het merendeel van de Vlaamse economische activiteiten is gelokaliseerd buiten de bedrijventerreinen. Uit het Strategisch Plan Ruimtelijke Economie blijkt immers dat 80 procent van de bedrijven gevestigd is in woongebieden. Dit brengt een aantal problemen met zich mee, zowel voor individuele bedrijven en sites als voor bedrijfshuisvestingsmogelijkheden voor ruimere gebieden.

Door de verweving, een basisprincipe uit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, te stimuleren kan de vraag naar bedrijventerreinen gedeeltelijk opgevangen worden. Via een adviesvraag aan de RESOC's worden lokale initiatieven inzake verweving en bedrijfshuisvesting in landelijke gebieden gestimuleerd. Bedoeling is in een eerste fase de belangrijkste opportuniteiten in kaart te brengen en waar mogelijk initiatieven rond bedrijfshuisvesting buiten bedrijventerreinen op te starten.

Tenslotte wordt door het introduceren van het begrip 'economische locatie' bij projectoproepen de ontwikkeling van multifunctionele zones verder gestimuleerd. Een economische locatie slaat op een zone die hoofdzakelijk bestemd is voor de vestiging van bedrijven, terwijl een bedrijventerrein uitsluitend bestemd is voor bedrijven.

2.2. Streekontwikkelingsbeleid

In de loop van 2005 zijn de laatste streekplatformen overgegaan naar de ERSV-RESOC-SERR-structuur⁸. In heel Vlaanderen zijn deze RESOC's en SERR's nu operationeel. Voor de verdere opvolging en aansturing van het sociaal-economisch streekontwikkelingsbeleid wordt er een platform opgericht waarin naast de drie overheidsniveaus ook de sociale partners en de subregio's zijn vertegenwoordigd.

Tegen eind 2006 moet er een definitieve regeling worden getroffen voor de financiering van de ERSV-RESOC-SERR-structuur. Het moet daarbij de uitdrukkelijke bedoeling zijn dat in samenspraak met de verschillende betrokken overheidsniveaus er een stabiele en werkbare regeling wordt getroffen die beantwoordt aan de diversiteit van de Vlaamse streekontwikkelingsinitiatieven.

Er zal verder gezocht worden naar een geschikte formule om de adviesbevoegdheid van de RESOC's te ontwikkelen. Hierbij zal, rekening houdend met de personele capaciteit van de RESOC's, ingespeeld worden op thema's die de sociaal-economische streekontwikkeling aanbelangen en waarvan het advies van de RESOC's een meerwaarde kan bieden.

Via de streekpacten zullen de RESOC's de Vlaamse overheid aanspreken. Een gestroomlijnde behandeling van de vragen van de RESOC's zal zich dus opdringen. Een dergelijke aanpak zal worden voorbereid. Aan de streekpacten zelf zal geen financieringsmechanisme worden gekoppeld.

2.2.1. Lokale initiatieven

De Vlaamse Regering wil buurtwinkels ondersteunen en versterken. Voor de vernieuwende buurtwinkel die innoveert en inspeelt op de veranderende consumentenbehoeftes is een positieve trekkersrol weggelegd in het dynamiseren van de buurt. Als ontmoetingsplaats kunnen zij bijdragen tot een hernieuwde positieve perceptie van de lokale economische bedrijvigheid.

Daarom zal een oproep worden gelanceerd die zich richt tot ondermeer gemeenten, organisaties van centrummanagement en handelsstraatverenigingen voor het indienen van innovatieve projecten met het oog op het ondersteunen van deze buurtwinkels. Het kan gaan om initiatieven die onder meer inspelen op een ontbrekend of ontoereikend dienstenaanbod, een mobiliteitsprobleem of die bijdragen tot de economische heropleving van de buurt. De voorstellen zullen volgens vooraf gecommuniceerde criteria door een jury beoordeeld worden. De Vlaamse overheid zal de realisatie van de weerhouden projecten co-financieren binnen een vooraf bepaalde budgetenveloppe. De focus zal worden gericht op innovatieve pilootprojecten die model kunnen staan voor andere steden en gemeenten.

⁸ ERSV: Erkend Regionaal Samenwerkingsverband – RESOC: Regionaal Sociaal-economisch Overlegcomité – SERR: Sociaal-economische Raad van de Regio

2.2.2. Ondernemingsvriendelijke gemeente

Een goede institutionele omgeving is primordiaal voor het functioneren van bedrijven en het creëren van een aantrekkelijk investeringsklimaat. De rol van de gemeenten is daarin essentieel aangezien elk bedrijf in zijn bestaan ooit beroep zal doen op de diensten van een lokaal bestuur.

Daarom werden op basis van twee grootschalige enquêtes - één bij alle Vlaamse gemeenten en één bij een representatieve steekproef van ondernemingen - de knelpunten in kaart gebracht die de bedrijfsleiders ervaren in hun contacten met lokale besturen, alsook de knelpunten die gemeenten ervaren bij het voeren van een lokaal economisch beleid. Na het in kaart brengen van deze knelpunten werden tien concrete acties uitgewerkt die inspelen op diverse thema's zoals lokale fiscaliteit, ruimtelijke ordening, verbetering van de gemeentelijke dienstverlening,...

Deze acties werden officieel gelanceerd op 15 september 2005 en worden gedurende twee jaar ondersteund door de Vlaamse Gemeenschap.

2.2.3. Europese hefboven inzake streekontwikkeling

De Europese hefboven inzake streekontwikkeling kaderen in de doelstelling 2-programma's, het stedelijk ontwikkelingsprogramma Urban II en het programma 'Innovatieve acties', die door de Europese Commissie werden goedgekeurd voor de erkende Vlaamse regio's in het kader van de programmaperiode 2000-2006 van de Europese Structuurfondsen.

Het grootste deel van de ter beschikking staande Europese middelen is momenteel reeds toegewezen aan projecten die beantwoorden aan de vooropgezette specifieke prioriteiten en maatregelen. Deze zijn voornamelijk gericht op de verbetering van de economische omgevingsfactoren (o.m. bedrijventerreinen en bedrijfsinfrastructuur), de bevordering van technologie en innovatie, de ondersteuning en begeleiding van KMO's, de stimulering van het toerisme, de ondersteuning van de lokale economie en de bevordering van de stedelijke en plattelandsontwikkeling.

Zoals reeds gesteld maakte de Commissie in 2004 haar voorstellen bekend inzake het toekomstig cohesiebeleid na 2006, wat verder werd aangevuld in mei 2005 met het ontwerp van "Strategische Richtsnoeren".

Volgens deze voorstellen zou na 2006 geheel Vlaanderen in aanmerking kunnen komen voor subsidies van het Economisch Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). In vergelijking met de huidige programma-periode, zal de focus gelegd worden op innovatie, ondernemerschap, economische omgevingsfactoren, stedelijke ontwikkeling en het stimuleren van de grensoverschrijdende, transnationale en interregionale samenwerking.

Tevens zal een aangepaste organisatiestructuur voor de Vlaamse EFRO-werking worden uitgebouwd, gebaseerd op de bestaande verticale organisatie (partnerschap) binnen Vlaanderen, met alle actoren in het beleidsveld van de Structuurfondsen: de verantwoordelijke administraties en kabinetten, betrokken Vlaamse pararegionale instellingen, provincies, gemeenten, RESOC's, sociale partners, ... Daarbij zal tevens, met het oog op een maximale efficiëntie, rekening worden gehouden met de noodzakelijke complementariteit met het Vlaams regionaal-economisch beleid.

In het kader van het uitbouwen van een open samenwerkingsverband met andere (groei)regio's die een structurele versterking van hun economische performantie willen realiseren, neemt Vlaanderen deel aan de werkzaamheden van de zogeheten "Vier Motoren voor Europa" (Rhône-Alpes, Catalonië, Baden-Württemberg en Lombardije). Deze deelname zal zich in een eerste fase beperken tot de werkgroepen 'Economie' en 'Nieuwe technologie'.

3. Competitief ondernemen

Ondernemerschap heeft als beleidsthema enorm aan belang gewonnen. Vanuit verscheidene hoeken worden talrijke inspanningen geleverd om het ondernemerschap in Vlaanderen te stimuleren. Vanuit beleidsoogpunt is het belangrijk deze veelheid aan initiatieven op elkaar af te stemmen zodat synergieën en vereenvoudiging tot stand komen en overlappingsen vermeden worden. Het ondernemerschapslandschap in kaart brengen zorgt voor een brede visie waarin de hiaten worden geïdentificeerd en kunnen worden ingevuld.

Teneinde de in de beleidsnota beoogde integratie, werd in 2005 de "Club Gouvernance" opgericht: een representatief platform voor alle initiatieven die ondernemerschap stimuleren in Vlaanderen. Tijdens de Club Gouvernance wordt een algemene schets uitgetekend van bestaande en toekomstige doelstellingen en acties. Verscheidene samenwerkingsverbanden tussen de leden zijn reeds ontsproten aan deze informele samenkomsten. Bovendien biedt de Club Gouvernance de overheid een klankbord om ideeën te toetsen aan een breed maatschappelijk forum, waaruit beleidsaanbevelingen kunnen worden gedestilleerd.

Vanuit deze synergetische benadering is het de uitdrukkelijke betrachting om met complementaire beleidsacties alle levensfasen van de onderneming te faciliteren door een mix van sensibiliseringsacties, subsidies en financieringsinstrumenten.

3.1. Sensibiliseren

Positieve beeldvorming over ondernemers en ondernemerschap vormt een belangrijke voorwaarde voor een gunstig ondernemersklimaat. De algemene attitude ten opzichte van ondernemerschap dient nog verbeterd te worden. Volgens een VRT-enquête van april 2005⁹ wordt de ondernemer door 45 % van de Vlamingen positief gepercipieerd. Deze enquête toont aan dat 32 % een tamelijk positief beeld over de ondernemer, deze groep wil liever werknemer zijn, maar benijdt de voordelen waarvan de ondernemer gebruik kan maken. Tenslotte beschouwt 23 % van de Vlamingen de ondernemer als een profiteur, die weinig werkt en veel geld verdient. Deze cijfers tonen aan dat de inspanningen van de voorbije jaren op het vlak van het stimuleren van ondernemerschap, niet zonder succes waren. Er is dan ook nood aan een voortgezet stimuleringsbeleid dat toekomstgerichte uitdagingen aangaat.

⁹ Een enquête van de Vlaamse Radio en Televisieomroep (VRT) naar aanleiding van het einde van het eerste deel van de fictiereeks van Kinderen van Dewindt

De mentaliteitswijziging van het brede publiek wordt al via verschillende acties aangepakt. Daarnaast dienen een aantal specifieke doelgroepen met groot aanwezig potentieel intensief te worden gesensibiliseerd en gestimuleerd. Deze doelgroepen zijn – conform het Regeerakkoord – de jongeren, de vrouwen, de 45-plussers en de allochtonen.

Het is belangrijk om jongeren vroegtijdig vertrouwd te maken met ondernemerschap in de breedste zin van het woord. Daarom ondersteunt de Vlaamse overheid een reeks projecten die zich richten op de link tussen het onderwijs en het bedrijfsleven zowel in het lager, het secundair als het hoger onderwijs. Vrouwen die willen ondernemen, moeten daartoe voldoende kansen krijgen en gestimuleerd worden. De ondernemingsgraad bij vrouwen is namelijk beduidend lager dan bij mannen (respectievelijk 5,4 % t.o.v. 12,3 %)¹⁰. Ook voor het actief ondernemerschap van 45-plussers dienen we oog te hebben. Hun jarenlange expertise, opgebouwd binnen bestaande ondernemingen, is van onschatbare waarde voor nieuwe ondernemingen in Vlaanderen. Tenslotte is ondernemerschap een middel om de situatie van allochtonen op de arbeidsmarkt te verbeteren. Actieve begeleiding van allochtone (potentiële) ondernemers is daar een efficiënt middel toe.

Niet alleen het opstarten van nieuwe bedrijven moet worden gestimuleerd, ook het economisch potentieel van de bestaande bedrijven moet behouden blijven. De ambitie tot overname van een bedrijf leeft niet echt bij de ondernemers: 80 % van de nieuw opgestarte bedrijven start van nul. Nochtans zijn de overlevingskansen na een bedrijfsovername beduidend hoger dan deze van een nieuw opgestarte onderneming (respectievelijk 96 % en 75 %, gemeten 5 jaar na de start).¹¹ De impact van succesvolle overnames op de economie is niet gering: naar schatting worden hierdoor 3.500 arbeidsplaatsen per jaar gecreëerd.¹² Bovendien dreigt, in het licht van de toenemende vergrijzing, het aanbod aan over te laten ondernemingen de vraag te overschrijden. Om de belangrijkste leemtes in Vlaanderen in kaart te brengen, werd een inventaris opgesteld van acties en instrumenten in de EU- lidstaten. Hieruit blijkt dat vooral op vlak van sensibilisering, financiering en mentorschap ruimte is tot verbetering. In het licht van de bestaande en op stapel staande initiatieven zal geëvalueerd worden welke leemtes prioritair worden aangepakt.

In het najaar van 2005 werd een oproep voor projecten ter ‘stimulering van ondernemerschap’ gelanceerd met een speciale aandacht voor de doelgroepen van vrouwen en 45-plussers. De mate van inpasbaarheid in en complementariteit met bestaande initiatieven vormt één van de beoordelingscriteria.

3.2. Advies en begeleiding

Samenwerking in netwerken met concurrenten, overheden en universiteiten voor zowel ‘gevestigde’ ondernemingen als starters is een efficiënte manier om de concurrentiekracht van bedrijven te behouden en nationaal én internationaal verder door te groeien. Nieuwe ideeën, niet alleen om te besparen, maar meer nog om – in een globaliserende economie – sneller innoverende producten en diensten naar de internationale markten te brengen, ontwikkelen

¹⁰ Genderzakboekje Vrouwelijk Ondernemen 2004, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap ESF-agentschap, Administratie Werkgelegenheid en Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming, KUL.

¹¹ Business transfers and successions in Austria, Oostenrijks instituut voor onderzoek inzake kleine ondernemingen, 2002

¹² De problematiek van bedrijfsovernames in Vlaanderen, Studie van de Administratie Economie, januari 2005.

zich gemakkelijker op de grens tussen de verschillende bedrijfsculturen. De Vlaamse overheid zal blijvend aandacht hebben voor het samenbrengen van de competenties uit diverse sectoren en landen. Dit moet uitgroeien tot een kernactiviteit in het ondernemingsmodel, waarmee de aanbevelingen van verschillende instanties, waaronder de OESO, gevolgd worden.

De Vlaamse overheid steunt een kwalitatief hoogstaand en gediversifieerd aanbod aan peterschapsprojecten die bijdragen tot de professionalisering en netwerkvorming van ondernemingen.

3.3. Ondersteuning

3.3.1. Evaluatie van de cheque-instrumenten

In de voorbije maanden werden de Durf-Na-Advies-cheque, de Gratis-Opstart-Cheque, de Opleidingscheque en de Adviescheque geëvalueerd. In elk onderzoek werden er drie onderzoeksvragen gesteld. In de eerste plaats werd de methodiek geëvalueerd, waarbij werd nagegaan of de toegepaste methode de beste was om het vooropgestelde doel te bereiken. In het tweede luik werd nagegaan in hoeverre de cheque-instrumenten op kwantitatieve en kwalitatieve wijze hebben bijgedragen tot het ondernemerschap in het algemeen en de versterking van de concurrentiepositie van de onderneming in het bijzonder. Tot slot werd onderzocht in welke mate aan een “open vraag” op een efficiënte manier kan voldaan worden met een “gesloten budget”.

De evaluatie van Durf-na-Advies-cheque toont aan dat ondanks de brede communicatie de maatregel slechts een beperkte bekendheid genoot. Aan de basis hiervan ligt de moeilijkheid om de doelgroep, de particulieren die de ambitie koesteren om een ondernemingsactiviteit te beginnen, te bereiken. Daarom werd dit vraaggestuurd instrument nauwelijks benut en bleven de adviezen die de prestarters met DNA-cheques inkopen, beperkt tot strategie- en organisatieadvies. Het maximumbedrag volstond anderzijds niet voor voldoende diepgaand marktonderzoek en doorgedreven haalbaarheidsstudies en schoot dus tekort voor prestarters met uitgesproken groeiambities.

De Gratis-Opstartcheque werd eveneens negatief geëvalueerd. De financiële tegemoetkoming van 300 € is klein. Bovendien blijken de opstartkosten die via deze cheques dienen te worden gecompenseerd, geen echte hinderpaal te vormen bij de beslissing om een onderneming op te starten. In enkele gevallen werkte de aanvraag van de cheques zelfs vertragend in het opstarten van de onderneming. De maatregel had weinig toegevoegde waarde voor het bevorderen van het ondernemerschap, en scoorde slecht in termen van effectiviteit van het overheidsapparaat.

De Opleidingscheque kent een groot succes en is globaal positief geëvalueerd. Toch werden een aantal zwakke punten geïdentificeerd die speciale aandacht vergen. De Opleidingscheques voor werkgevers hebben een bijzonder hoog bereik. Het instrument wordt geprezen voor zijn flexibiliteit, zijn transparantie en zijn onbureaucratisch karakter en kan daarom symbool staan voor een efficiënte ondersteuningsmaatregel. Anderzijds is de penetratie van de maatregel bij de micro-ondernemingen beperkt. Er blijkt volgens de onderzoekers nog ongebruikte groeiomgeving om specifiek deze bedrijven over de streep te trekken en op een betaalbare manier

vertrouwd te maken met de waarde van bedrijfsopleiding. Een belangrijk deel van de Opleidingscheques gaat naar ondernemingen die zonder dit instrument de opleiding in ieder geval met eigen middelen hadden gefinancierd. Er is met andere woorden sprake van een aanzienlijke deadweight. Concluderend kan gesteld worden dat de maatregel onvoldoende heeft bijgedragen tot een uitbreiding van de opleidingsinspanningen.

Het instrument van de Adviescheques kent een groot succes, zelfs in die mate dat de vraag het aanbod ver overtreft. De maatregel wordt in tegenstelling tot de Opleidingscheques wel intensief gebruikt door de micro-ondernemingen. De ondernemingen zijn tevreden tot zeer tevreden over het advies, ingewonnen bij de erkende adviesinstanties. Toch blijkt uit de evaluatie dat er nog ruimte is voor verbetering. Zo zet de maatregel de ondernemingen niet meteen aan om additioneel advies in te winnen, maar beperken zij zich vaak tot wettelijk verplicht advies. Op die manier blijven er een aantal gemiste kansen en wordt ook hier een groeipotentieel onderbenut. Nog volgens de onderzoekers moet de overheidssteun in de eerste plaats meer KMO's overtuigen zich te beroepen op extern advies en leidt permanente ondersteuning niet tot grotere tevredenheid, maar eerder tot een grotere kans op deadweight.

3.3.2. Ondernemerschapsportefeuille

Eerder dan de Adviescheques en de Opleidingscheques individueel bij te sturen, worden omwille van eenvoud en transparantie, de goede praktijken ondergebracht in een nieuw instrument, met name de ondernemerschapsportefeuille. Naast opleiding en gespecialiseerd advies omvat de ondernemerschapsportefeuille ook kennis en mentorschap. Er is immers heel wat kennis aanwezig in diverse kenniscentra in Vlaanderen. Door deze kennis ook ter beschikking te stellen voor en aan te wenden in het bedrijfsgebeuren, komt dit de innovatie ten goede. De mentoring binnen de ondernemerschapsportefeuille wordt gelinkt aan de instrumenten voor risicokapitaal. Mentorschap verhoogt immers de slaagkansen van de ondernemingen met groeiambities gevoelig.

Met deze elektronische portefeuille zullen de KMO's zich globaal beter kunnen positioneren in de kenniseconomie door bij private of publieke opleidingsverstrekkers, adviesinstanties, kenniscentra of mentors naar eigen behoefte opleiding, advies, kennis of begeleiding in te kopen met financiële steun van de Vlaamse overheid.

De modaliteiten van de ondernemerschapsportefeuille zijn er in het bijzonder op gericht om de deadweight te verminderen en om het vraaggestuurd karakter van het instrument te maximaliseren. Het resultaat is een eenvoudige e-government toepassing waarbij transparantie en gebruiksvriendelijkheid centraal staan.

Het objectief is om meer KMO's dan voorheen, via een drempelverlagende eenmalige incentive aanzetten om te investeren in ondernemerschapsbevorderende diensten.

3.3.3. Groeipremie

Met de groeipremie die gelanceerd werd in november 2003 werd de overheidssteun aan de ondernemingen die investeringen realiseren in het Vlaamse Gewest grondig herzien. Voor het toekennen van een groeipremie wordt gebruik gemaakt van een oproep- of callsysteem waarbij tijdens een bepaalde periode steunaanvragen kunnen worden ingediend. Deze

aanvragen worden na de indieningsperiode in een wedstrijdformule met elkaar vergeleken op basis van vooraf bepaalde en objectieve beleids- en bedrijfseconomische criteria. Aan de bestscorende projecten wordt een groeipremie toegekend, tot uitputting van een vooraf vastgestelde steunenveloppe. In de beleidsnota werd voorzien om deze steunmaatregel grondig te evalueren en bij te sturen indien nodig.

Een eerste bijsturing werd eind 2004 doorgevoerd om alvast de transparantie en voorspelbaarheid te verbeteren. Een verdubbeling van het aantal calls tot vier per jaar, bracht de wachttijd terug tot gemiddeld drie maanden. Deze nieuwe doorlooptijd is vergelijkbaar met deze van een kredietaanvraag bij de bank. De invoering van een vast steunpercentage gaf de aanvragers van bij de aanvang zekerheid over het mogelijk te verwachten steunbedrag. In vergelijking met de initiële regeling, waarbij de hoogte van het gevraagde steunpercentage mee de kans bepaalde om de groeipremie te krijgen, werd daarmee een aleatoir element uit het callsysteem geëlimineerd.

De evaluatieopdracht werd toevertrouwd aan twee externe instanties en is intussen afgerond. Hieruit blijkt dat met dit instrument de beoogde beleidsdoelstellingen gehaald worden. Met de geautomatiseerde wedstrijdformule is een objectieve toewijzingsprocedure gevonden, vrij van elke arbitraire invloed. De formule werkt met een gesloten enveloppe en garandeert een perfecte controleerbaarheid van het budget. De gehanteerde criteria sturen de beschikbare steun wel degelijk naar de doelgroep van starters en kleine ondernemingen: 56 % van de begunstigde ondernemingen is jonger dan 5 jaar en 87 % is een kleine onderneming. De administratieve kost, verbonden aan de toekenning van de groeipremie, is sinds de implementatie van de huidige formule drastisch gedaald.

Toch reveleren de evaluaties ook een reeks technische onvolkomenheden, waarop het systeem moet bijgestuurd worden. Bovendien resulteert de grote vraag naar de groeipremie, gecombineerd met het gesloten-enveloppesysteem, in een lage slaagkans, die dan weer leidt tot een geringe klantentevredenheid. Hieraan zal verholpen worden. Vertrekkend van de verschillende evaluaties zal de maatregel beter ingepast worden binnen een geïntegreerd en flankerend beleid, waarvan de klemtoon op de kenniseconomie ligt en waarbij fiscale stimuli optimaal worden aangewend.

3.3.4. Ecologiepremie

De ecologiepremie, de steunmaatregel voor ecologisch waardevolle investeringen, werd eind 2004 gelanceerd. Een grondige evaluatie van dit nieuwe steunregime is nog niet aan de orde, maar de algemene appreciatie vanuit de bedrijfswereld is overwegend positief. Volgens preliminaire analyses gaat 90 % van de steun naar ecologie-investeringen uitgevoerd door KMO's. In 2005 namen het aantal subsidieaanvragen en de gemiddelde investeringsbedragen fors toe. Daarom was een beperkte bijsturing van de maatregel noodzakelijk zodat het voorziene budget toereikend blijft. Om de middelen zo efficiënt mogelijk aan te wenden, werd de limitatieve technologieënlijst aangepast. Zo werd de steun georiënteerd naar de preventieve technologieën die in termen van milieurendement superieur zijn. Ook werd de steun toegespitst op de essentiële investeringscomponenten die de hoogste milieuperformantie vertonen. Voor energie-intensieve bedrijven werd de toekenning van de ecologiepremie afhankelijk gemaakt van het toetreden tot het benchmarkingconvenant.

3.3.5. Strategische investeringssteun

De toekenning van strategische investeringssteun wordt geregeld door de “Richtsnoeren met betrekking tot strategische investeringsprojecten met een subsidiabel investeringsbedrag van meer dan 8 miljoen euro”. Deze regeling is van toepassing op kleine en middelgrote ondernemingen in heel het Vlaamse Gewest en op grote ondernemingen gevestigd in de regionale ontwikkelingszones.

De subsidieaanvragen worden getoetst aan criteria die peilen naar de bedrijfseconomische gezondheid van de onderneming en naar de drie elementen van duurzaam ondernemen, namelijk het ecologische, het economische en het sociale aspect van het ondernemen. De evaluatie aan de hand van deze criteria levert een score op die, samen met de grootte van de onderneming en haar vestigingsplaats in de steunzone, het toegekende steunpercentage bepaalt.

Begin 2007 zal de Europese Commissie de regionale steungebieden herzien. De maatregel van de strategische investeringssteun zal dan worden geherdefinieerd in functie van de nieuwe steunkaart.

investeringssteun zal dan moeten geherdefinieerd worden in functie van de nieuwe steunkaart.

3.3.6. Strategische opleidingssteun

In het kader van het beleidsobjectief om van Vlaanderen een competitieve kenniseconomie te maken is het de bedoeling om een instrument uit te bouwen voor steunverlening aan strategische opleidingsprojecten van grote ondernemingen. Dit steuninstrument zal beter aangepast zijn aan de specifieke noden van de grote ondernemingen, dan de Opleidingscheque waar zij voorlopig kunnen van genieten. De mogelijkheid om steun te verlenen aan strategische opleidingsprojecten zal de aantrekkingskracht van Vlaanderen als investeringsregio voor buitenlandse kennisintensieve ondernemingen vergroten en voor de al in Vlaanderen gevestigde ondernemingen een bijkomend element van verankering zijn. Er zal gezorgd worden voor een eenduidige aansturing vanuit economie en tewerkstelling met het oog op de realisatie van een optimale coördinatie en stroomlijning van de verschillende arbeidsgerichte vormingen en opleidingen, waarbij gewaakt zal worden over de efficiëntie en de effectiviteit ervan.

3.4. Financiering

Toegang tot financiering vormt één van de belangrijkste knelpunten die potentiële ondernemers weerhouden om te starten met een eigen zaak. Studies wijzen op een significant positieve relatie tussen de beschikbaarheid van financiering voor jonge ondernemingen en het aantal starters met groeiambities in een welbepaald land of regio. Ondernemingen die voldoende financiering voorhanden hebben, kunnen hun groeistrategie realiseren. Door bedrijven met groeiambities voldoende toegang te geven tot de financiële middelen, kan op een kostenefficiënte manier de economische groei worden aangezwengeld en kunnen jobs worden gecreëerd.

Het is dus in het belang van de dynamiek van Vlaanderen dat alle complementaire financieringsinstrumenten voldoende aanwezig en toegankelijk zijn voor de ondernemingen. Hiermee rekening houdend werden diverse instrumenten, gaande van alle vormen van vreemd vermogen (bankfinanciering), eigen vermogen (financiering door vrienden en familie, formeel risicokapitaal en business angel financiering, ook genoemd informeel risicokapitaal) en achtergestelde leningen gecreëerd om het ondernemersinitiatief in Vlaanderen te valoriseren. Daarnaast moeten ondernemers zich bewust zijn van het feit dat elke vorm van financiering zijn specifieke rol heeft binnen de levensfase van een onderneming.

Om de toegang tot financiering te vergemakkelijken, werd een waaier van instrumenten uitgewerkt. De ARKimedees-regeling en de vernieuwde Waarborgregeling zijn al operationeel. BAN Vlaanderen, het business angel netwerk waarbinnen startende of groeiende ondernemers, op zoek naar risicokapitaal, in contact worden gebracht met private investeerders wordt verder ondersteund. In de komende maanden wordt uitvoering gegeven aan de Vriendenlening, het Vlaams Innovatiefonds en het NRC-fonds.

De financieringsinstrumenten van de Vlaamse overheid zijn complementair aan de bestaande instrumenten van het Participatiefonds, zoals de microkredieten en de achtergestelde leningen. Conform het Regeerakkoord zal verder worden aangedrongen op een regionalisering van het Participatiefonds, om zo het Vlaams overheidsinstrumentarium ter financiering van de onderneming te vervolledigen en op elkaar af te stemmen.

3.4.1. Vriendenlening

Uit een studie van de Europese Commissie is gebleken dat 63 % van de ondernemers van start kan gaan met een kapitaal van 60.000 euro. Het vinden van voldoende en gepaste middelen voor de financiering van opstartende bedrijfsactiviteiten is echter moeilijk. De vroege levensfase van een onderneming houdt immers veel risico's in die de traditionele financiers afschrikken. Om de starters hierin tegemoet te komen, is voor hen de Vriendenlening uitgewerkt. Hierdoor kunnen beginnende ondernemers makkelijker een beroep doen op middelen van vrienden en familie.

De Vriendenlening is een achtergestelde lening van maximaal 50.000 euro. Teneinde het financieren van startende ondernemers aan te moedigen, draagt de Vlaamse overheid een gedeelte van het risico. Immers, indien het bedrijf de achtergestelde lening uiteindelijk niet kan terugbetalen, krijgt de investeerder 30 % van de lening terug via een eenmalige belastingsvermindering. Bovendien wordt gedurende de achtjarige looptijd van de lening ook nog een jaarlijkse belastingskorting van 2,5 % op het verstrekte bedrag toegekend.

Na het inwinnen van advies bij diverse instanties zal de Vriendenlening in het voorjaar 2006 operationeel zijn.

3.4.2. BAN Vlaanderen

BAN Vlaanderen, het Business Angel Network Vlaanderen, is een platform waarbinnen startende of groeiende ondernemers, op zoek naar risicokapitaal, in contact worden gebracht met private investeerders, de zogenaamde business angels. Business angels brengen niet alleen geld aan, maar ook hun eigen knowhow, ervaring en contacten.

BAN Vlaanderen werd in januari 2004 opgericht en is het resultaat van de fusie van de vier bestaande Vlaamse BAN's. Het nieuwe netwerk ontvangt een resultaatsgebonden overheidsondersteuning.

Na de opstartperiode is BAN Vlaanderen op kruissnelheid gekomen. In 2006 zal op basis van de resultaten van BAN Vlaanderen beslist worden over een eventuele verlenging van de steun. Een studie zal nagaan in welke mate business angel financiering daadwerkelijk heeft bijgedragen tot de groei van de ondernemingen waarin werd geïnvesteerd.

3.4.3. Vlaams Innovatiefonds (VINNOF)

Innovatie is van cruciaal belang voor de versterking van de competitiviteit van ondernemingen in een zich steeds meer globaliserende economie. Daarom werd werk gemaakt van de oprichting van het Vlaams Innovatiefonds.

VINNOF werkt zoveel als mogelijk in partnerschap met erkende zaaikapitaalfondsen of het Instituut voor de aanmoediging van Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT). Binnen dit partnerschap komt het er op neer dat wanneer de betrokken partner investeert, VINNOF voor eenzelfde bedrag en onder dezelfde vorm meefinanciert.

Innovatieve bedrijfsprojecten waarvoor noch het kanaal van het zaaikapitaalfonds, noch het kanaal van IWT wordt gekozen, zullen zich rechtstreeks tot VINNOF kunnen wenden. Dit fonds zal toegankelijk zijn voor jonge ondernemingen met exploitatiezetel in Vlaanderen die investeren in innovatie. Deze doelgroep wordt immers geconfronteerd met moeilijkheden omwille van het feit dat het innovatieproces vooral uitgaven met zich meebrengt. De risico's die in het algemeen met nieuwe innovatieve technologieën gepaard gaan, vloeien voort uit de onzekere vooruitzichten, de snelle technologische veranderingen en de opkomst van nieuwe concurrenten.

3.4.4. Waarborgregeling

Kredieten zijn voor ondernemers in Vlaanderen de belangrijkste bron voor het financieren van de opstart en de groei van hun onderneming. Banken zijn pas geneigd kredieten te verstrekken op voorwaarde dat er voldoende terugbetalingscapaciteit is. Teneinde het verlies van de bank bij niet terugbetaling te beperken, worden zekerheden gevraagd.

Omwille van het onvoldoende beschikbaar zijn van de vereiste zekerheden, worden kredieten niet verstrekt en krijgt menig Vlaams ondernemer niet de kans om te starten of de geambieerde groei te realiseren.

Om de toegang tot financiering voor de KMO te vergemakkelijken, werd de waarborgregeling voor investeringskredieten aan KMO's vervangen door een nieuwe meer efficiënte en gemoderniseerde waarborgregeling, de zogenaamde Tweede Waarborgregeling, die in het voorjaar 2005 definitief werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering. De Tweede Waarborgregeling heeft betrekking op investeringskredieten.

Deze nieuwe regeling zal het voor de KMO's makkelijker maken kredieten te bekomen gezien deze aanpassing een aanzienlijke administratieve vereenvoudiging impliceert.

Voortaan kan een door de Vlaamse overheid erkende kredietverstrekker zelf beslissen of een krediet wordt verstrekt en onder waarborg wordt geplaatst. Voorwaarde is dat de betrokken kredietverstrekker een risico van 25% voor eigen rekening neemt.

Het Waarborgdecreet, de rechtsgrond voor de tweede waarborgregeling, vormt ook de juridische basis van de waarborgregeling voor KMO's die hinder ondervinden van openbare werken, de zogenaamde derde waarborgregeling. Deze regeling laat ondernemers toe bedrijfskapitaal en korte termijnschulden te financieren. Voorwaarde is echter dat de KMO's een exploitatiezetel in het Vlaamse Gewest hebben, hinder ondervinden van openbare werken en als gevolg daarvan een omzetverlies hebben geleden van minstens 30% in vergelijking met de gemiddelde omzet van de laatste vier kwartalen.

Beide regelingen zijn sinds midden 2005 operationeel.

Voor ondernemers die het slachtoffer zijn van omzetverlies door openbare werken wordt het systeem van rentetoelage, gekoppeld aan het derde waarborgbesluit, onderzocht op zijn budgettaire effecten.

3.4.5. ARKimedees

De ARKimedees-regeling werd gelanceerd teneinde de ondernemingen toe te laten het aanwezige groeipotentieel ten volle te benutten. Dit instrument heeft de bedoeling over een periode van 5 jaar (tussen 2005 en 2009) een bedrag van minstens 450 miljoen euro bijkomende middelen in de Vlaamse economie te investeren.

De helft van dit bedrag wordt via fondsen, de zogenaamde ARKimedees-Fondsen, opgehaald bij het brede publiek dat een belastingskrediet en/of een kapitaalgarantie krijgt van het Vlaamse Gewest. Bij een eerste ophaling werd in september 2005 een bedrag van 110 miljoen euro opgehaald.

Deze middelen zullen worden geïnvesteerd in erkende professionele risicokapitaalverschaffers (ARKIV's), waarvan het kapitaal minstens gelijk is aan het door het ARKimedees-fonds geïnvesteerde bedrag. Deze ARKIV's zullen op hun beurt investeren in de KMO's in Vlaanderen. Midden oktober 2005 werden een tiental ARKIV's erkend.

3.4.6. NRC-Fonds

Complexe innovatieprocessen in bepaalde hoogtechnologische en vooruitstrevende industrieën, waaronder luchtvaart, ruimtevaart of machinebouw, worden getypeerd door een zeer lange voorfinancieringsperiode tijdens dewelke aanzienlijke ontwikkelingskosten moeten worden gemaakt. Deze intensieve investeringen in innovatieve ontwikkelingen leiden pas in een veel later tijdstip tot opbrengsten. In het financieel jargon worden ze de 'non-recurring costs' (NRC's) genoemd. Door de technische specificiteit van deze onderzoekskosten is financiering zeer moeilijk. Dit gebrek aan financiering heeft tot gevolg dat Vlaamse bedrijven vaak niet kunnen meedingen aan grote contracten die nochtans financieel haalbaar zijn en werkgelegenheid creëren (of behouden).

Met het NRC-fonds wordt aan deze problematiek tegemoet gekomen. In juli 2005 gaf de Vlaamse Regering haar principiële goedkeuring aan het NRC-fonds. Na de aanmelding bij de Europese Commissie zal dit worden geoperationaliseerd in de loop van 2006.

3.4.7. Geïntegreerde financiering

Teneinde de combinatie van de verschillende financieringsvormen voor de onderneming makkelijker te maken, werd het project van de geïntegreerde financiering opgezet.

Deze benadering komt er op neer dat een onderneming in contact wordt gebracht met een panel van vertegenwoordigers van de diverse complementaire financieringsinstrumenten die de ondernemer informeert over de optimale financieringsstructuur. Deze informatie en aansturing moet de ondernemer wapenen in zijn contacten met de diverse financiers.

mevrouw Fientje Moerman,
Vlaams minister van Economie, Ondernemen,
Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel